

Enheten för region nord
Annika Schmidt, 010-730 91 41
Nadja Lukin, 010-730 97 10

Projektrapport – Ett hälsosamt arbetsliv 2019–2022

Projektrapport – Ett hälsosamt arbetsliv

1. Sammanfattning

I den här rapporten redovisar vi resultatet av de tillsynsaktiviteter som Arbetsmiljöverket har genomfört inom projektet Ett hälsosamt arbetsliv och delar av projektet Ett hållbart arbetsliv som slutförts under 2022. Projektet har bedrivit sex olika tillsynsaktiviteter under perioden 2019–2022 och vi har genomfört nästa 9 800 förrättningar under denna period.

I fyra av de sex tillsynsaktiviteterna har vi haft särskilt fokus på arbetsrelaterade belastningsbesvär. Vårt andra fokus har varit att alla arbetsgivare ska ha ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete. Vi fann vid våra inspektioner att arbetsgivare inte fullt ut följer våra regler om systematiskt arbetsmiljöarbete eller om belastningsergonomi. Några medskick är särskilt viktiga att lyfta fram.

Arbetsgivare som använt forskningsbaserade metoder har haft lättare att bedöma risker för belastningsbesvär korrekt och därmed lyckats vidta rätt åtgärder.

Vi kan se att man lyckas bättre med att identifiera riskerna och därmed också hittar rätt åtgärder på arbetsplatser där arbetsmiljöarbete sker i samverkan med skyddsombud och arbetstagare.

En god arbetsmiljö är en jämställdhetsfråga. Om kommuner och regioner inte har ett heltäckande systematiskt arbetsmiljöarbete finns det risk att många av dessa medarbetare blir sjuka eller skadas i arbetet.

När nyckelpersoner som är kopplade till arbetsmiljöarbetet lämnar arbetsplatserna stannar det systematiska arbetsmiljöarbetet ofta upp. Det är viktigt att arbetsgivare säkerställer att arbetsmiljöarbetet också omhändertas vid övergångar. Politikerstyrda organisationer behöver också säkerställa arbetsmiljöarbetet vid byte av politiker.

Det är arbetsgivaren som har ansvar för att det finns ett fungerande systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatsen. Arbetsgivare, politiker, parter inom näringslivet och branschorganisationerna behöver nu fortsätta arbeta vidare med att utveckla den ergonomiska och det systematiska arbetsmiljöarbetet för att ingen ska skadas, bli sjuk eller dö av jobbet.

2. Bakgrund

För att uppnå ett hållbart arbetsliv är det nödvändigt med insatser för att förebygga den arbetsrelaterade ohälsan och minska risken för att arbetstagare skadas eller drabbas av ohälsa. Människor ska ha möjlighet att arbeta ett helt arbetsliv.

Ovanstående framgår av regeringens arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016–2020. Där har regeringen definierat tre prioriterade områden, varav ett är Ett hållbart arbetsliv som är kopplat till detta projekt. Av regeringens senaste arbetsmiljöstrategin 2021–2025 framgår fyra delmål där två av dessa är direkt kopplade till projektet. Dessa delmål är ett hållbart arbetsliv och ett hälsosamt arbetsliv. För att uppnå ett hållbart arbetsliv och ett hälsosamt arbetsliv är det nödvändigt med tillsynsinsatser.

Mot bakgrund av ovanstående strategier har vi tagit fram sex olika tillsynsaktiviteter där vi haft det förebyggande systematiska arbetsmiljöarbetet i fokus. Fyra av tillsynsaktiviteterna har även haft fokus på att förebygga arbetsrelaterade belastningsbesvär. Belastningsbesvär är en av de vanligaste orsakerna till arbetssjukdom enligt vår statistik¹ av anmälda arbetsskador. Det har också lyfts fram i Arbetsmiljöverkets strategiska plan 2017–2019. Avsikten med dessa tillsynsaktiviteter har varit att bidra till att minska arbetsrelaterad ohälsa och för att ingen ska skadas, bli sjuk eller dö av jobbet.

Det här projektet har genomfört följande sex olika tillsynsaktiviteter:

EU-kampanj² (2020–2022) – Friska arbetsplatser belastar rätt:

- **Manuell hantering av ting 2020**, med fokus på att förebygga belastningsbesvär inom bland annat tillverkningsindustri, begravningsverksamhet och handel.
- **Långvarigt stillasittande 2021**, med fokus på risker med stillasittande arbete i branscher som redovisning, it- och datortjänster samt taxiverksamhet med flera.
- **Arbete med människor 2022** – säkra personförflyttningar, med fokus på att förebygga belastningsbesvär inom vård och omsorg.

¹ Arbetsmiljöstatistik Rapport 2022:01, Arbetsskador 2021

² EU-kampanj är en form av Europeiska arbetsmiljöveckor som samordnas via Europeiska arbetsmiljöbyrån.

Övriga aktiviteter:

- **SLIC-kampanj**³, med fokus på att förebygga belastningsbesvär genom tillsyn mot frisörer, barberare och livsmedelstillverkning.
- **SAM i tidigare tillsyn**, med fokus på systematiskt arbetsmiljöarbete och tidigare genomförd tillsyn mot bemanningsbransch, partihandel och tillverkningsindustri.
- **Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer**, med fokus på årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet hos alla kommuner och regioner.

3. Syfte, mål och avgränsningar

Syftet med tillsynsaktiviteterna har varit att bidra till att förverkliga regeringens två senaste arbetsmiljöstrategier Ett hållbart arbetsliv 2016–2020 och Ett hälsosamt arbetsliv 2021–2025. Detta genom att kontrollera att arbetsplatserna arbetar med systematiskt arbetsmiljöarbete som grund för arbetsmiljöförbättringar.

Målet för projektet har varit att förbereda och genomföra sex olika tillsynsaktiviteter för att, genom inspektion inom de olika tillsynsaktiviteterna, kontrollera att arbetsgivare använder systematiskt arbetsmiljöarbete som ett verktyg för att ingen ska bli sjuk, skadas eller dö av sitt arbete. Vi har haft fokus på en mängd olika branscher. De olika tillsynsaktiviteterna har haft specifika syften, mål och avgränsningar.

Varje tillsynsaktivitet har haft en specifik avgränsning, bland annat genom att urvalet av arbetsställen riktat sig mot olika branscher och arbetsgivare av olika storlek.

För mer detaljerad information kring respektive aktivitet, se aktivitetsstyrningarna för alla aktiviteter.

4. Tillvägagångssätt – upplägg

Arbetsgivarna fick i förväg en förankring om våra inspektioner där syftet med inspektionen framgick och vem som förväntades närvara. Brevet innehöll länkar till vår webbsida, digitala trycksaker och annat relevant stödmaterial. Syftet med det var att ge arbetsgivare bra möjlighet att förbereda sig och självant se till att arbetsgivare följer arbetsmiljöreglerna. När vi vid inspektionerna fann brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet eller arbetet med den belastningsergonomiska arbetsmiljön fick arbetsgivaren ett

³ SLIC, Senior Labour Inspector Committee; SLIC-kampanjen var en gemensam EU-kampanj.

inspektionsmeddelande med krav på åtgärder. För att säkerställa att arbetsgivarna genomfört åtgärderna har vi genomfört uppföljningsinspektioner eller begärt in skriftlig redovisning.

Vi planerade för fysiska inspektioner på de olika arbetsställena. När covid-19-pandemin kom år 2020 ställde vi efter en tids paus om och började med distansinspektioner per telefon eller annan teknik. Arbetssättet var nytt för både oss och arbetsgivarna, och innebar att inspektioner ibland fick ställas in med kort varsel då tekniken inte fungerade. I slutet av 2021 började vi åter med fysiska inspektioner inom vissa aktiviteter medan vi inom andra fortsatte med distansinspektioner. Aktiviteten SAM i tidigare tillsyn har vi redan från början planerat som distansinspektioner på grund av att pandemin fortfarande pågick.

Information och dialog med parterna inom berörda tillsynsområden har genomförts. Projektet har i olika faser initierat och genomfört olika kommunikationsaktiviteter för aktiviteterna. Andra exempel på kommunikationsinsatser är pressmeddelanden till media samt extern information via våra interna kanaler.

4.1 EU-kampanj

Vi har i EU-kampanjerna skickat ut ett arbetsgivarbrev och har på så sätt gjort en kommunikationsinsats i syfte att nå ut även till de som inte omfattas av inspektionsinsatsen.

4.2 SLIC

Vid inspektioner i SLIC-kampanjen använde inspektörerna ett centralt framtaget underlag som var lika för de EU medlemsländer som deltog i kampanjen för att stödja enhetlighet i tillsynen mellan länderna.

4.3 SAM i tidigare tillsyn

I aktiviteten SAM i tidigare tillsyn var urvalet av arbetsställen begränsad till enbart arbetsgivare inspekterade i aktiviteterna: *Nationell tillsyn tillverkningsindustri och partihandel 2015–2016* och *Nationell tillsyn bemanning 2016–2018*. Alla inspektioner avslutades med att inspektören gjorde en skattning av arbetsgivarens SAM utifrån i förväg bestämda frågor.

4.4 Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer

En särskild politikerinformation genomfördes i aktiviteten Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer under 2019–2020 för att medvetandegöra politiker om deras ansvar i det systematiska arbetsmiljöarbetet. För att få ett hållbart systematiskt arbetsmiljöarbete inom dessa organisationer ville vi öka

- kunskap och förståelse för hur man som politiker ska hantera arbetsmiljöfrågor
- förståelse för politikers ansvar för att skapa en god arbetsmiljö och därmed motverka ohälsa
- kunskap om systematiskt arbetsmiljöarbete som genomsyra hela organisationen
- kunskap om vikten av att vid planering av förändringar göra riskbedömningar
- kunskap om Arbetsmiljölagen.

Inför aktiviteten omarbetades broschyren ADI 563; Så kan du som politiker hantera arbetsmiljöfrågor.

Värt att nämna är att denna aktivitet bemannades av två inspektörer vid varje inspektion eftersom arbetsgivarnas organisationer är stora och deras verksamhet komplex.

Denna tillsynsaktivitet samordnades inom ramen för Arbetsmiljöverkets samverkan med Försäkringskassan. Från Försäkringskassan deltog deras lokala samverkansansvariga på inspektionerna i aktiviteten.

Genus och jämställdhet har utgjort en naturlig del av inspektörernas förhållningssätt och inspektionsmetodik i aktiviteterna och frågor kring dessa områden har väckts i samtalen kring inspekterade organisationers systematiska arbetsmiljöarbete.

5. Resultat

Projektet har förberett och genomfört alla sex tillsynsaktiviteterna. Målet anses därmed uppfyllt. Genom inspektion har vi kontrollerat att arbetsgivare arbetat med systematiskt arbetsmiljöarbete och med att förebygga arbetsrelaterade belastningsbesvär. Vi har därmed bidragit till att förverkliga regeringens två senaste arbetsmiljöstrategier.

Förrättningar

Vi har inspekterat 6 730 arbetsställen inom 4 816 olika organisationer inom projektet. Vi har totalt genomfört 9 797 förrättningar inom projektet för att kontrollera att arbetsgivarna arbetar systematisk med sitt arbetsmiljöarbete. Ordet förrättningar omfattar inspektioner, uppföljningsinspektioner samt informationer som genomförts fysiskt eller digitalt.

Tid

Nedan redovisar vi totalt antal arbetsdagar som inspektörerna använt för att göra kontroll av arbetsgivarnas systematiska arbetsmiljöarbete. Dagarna

innefattar inspektioner och för- och efterarbete samt res- och inspektionstid inom projektets alla sex tillsynsaktiviteter mellan perioden 2019–2023. Antal dagar ligger i nivå med antalet tillsynsaktiviteter och antalet planerade inspektioner. Vissa uppföljningar har skett i enlighet med projektdirektivet under 2023 därav redovisas den tiden också.

År	Utfall dagar
2019	736
2020	2575
2021	5408
2022	5245
2023	115
Summa	14 079

Krav

De krav vi ställt i projektet utgår från föreskrifterna systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1) och belastningsergonomi (AFS 2012:2). Två aktiviteter låg högt i andelen krav per inspekterad arbetsgivare. I aktiviteten systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer var andelen arbetsgivare som fick krav, 90 procent och i SLIC-kampanjen var andelen 89 procent. I aktiviteten SAM i tidigare tillsyn ställde vi krav på 58 procent av inspektionerna. I EU-kampanjerna (alla tre) ställde vi krav på 40 procent av inspektionerna.

Vi konstaterar vid uppföljning att arbetsgivarna i hög grad har åtgärdat bristerna utifrån de krav som identifierades vid inspektionerna. Bristerna redovisas nedan för varje aktivitet. I de flesta ärenden åtgärdade arbetsgivarna bristerna inom åtgärdstiden. Mindre än två procent av alla ärenden har drivits vidare till föreläggande med vite inom projektet. En av aktiviteterna, Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer, skiljer sig från mönstret där 11 procent av alla organisationer som fått ett inspektionsmeddelande även fick ett föreläggande.

Inspektionerna har bidragit till att minska arbetsmiljöriskerna för arbetstagare och att kunskaperna har ökat om det systematiska arbetsmiljöarbetet och aktuella arbetsmiljörisker hos dem vi har inspekterat. Ökade kunskaper om systematiskt arbetsmiljöarbete och arbetsmiljörisker ger förutsättningar för ett mer effektivt arbetsmiljöarbete också på sikt.

Här följer en kort sammanfattning av resultatet för respektive aktivitet. Mer information om tillsynsaktiviteternas resultat finns i rapportens bilagor.

5.1 Friska arbetsplatser belastar rätt – en treårig EU-gemensam kampanj

Den samlade bedömningen från den treåriga kampanjen var att arbetsgivare brast i att undersöka och bedöma risker för belastningsskador. Av de arbetsställen vi inspekterade under dessa tre år fick 40 procent krav på förbättringsåtgärder. Det är allvarligt om det är så att risker för ohälsa och olycksfall inte observeras så att de kan åtgärdas. Nedan preciseras resultatet för de tre olika åren ytterligare.

5.1.1 EU-kampanj 2020 – att lyfta ting

Av de arbetsställen vi inspekterade fick 46 procent krav på förbättringsåtgärder. Arbetsgivarna hade inte tillräckligt undersökt och riskbedömt arbetet med att lyfta ting. Arbetsgivarna hade därmed inte heller genomfört förebyggande åtgärder eller sett till att arbetstagarna fick kunskap om hur de skulle genomföra arbetet på ett riskfritt sätt.

De vanligast förekommande bristerna:

- Risker för belastningsbesvär hade inte undersökts tillräckligt för att för att identifiera vilka risker som fanns.
- Det saknades handlingsplaner som beskrev förebyggande åtgärder för det som inte kunde rättas till på en gång.
- Arbetstagarna hade inte fått tillräcklig kunskap för att kunna arbeta på ett riskfritt sätt.

5.1.2 EU-kampanj 2021 – stillasittande arbete

Av de arbetsställen vi inspekterade fick 44 procent krav på förbättringsåtgärder. Arbetsgivarna hade inte tillräckligt undersökt och riskbedömt det stillasittande arbetet. Arbetsgivarna hade därmed inte heller genomfört förebyggande åtgärder eller sett till att arbetstagarna fick kunskap om hur de skulle förebygga risker för belastningsbesvär eller annan ohälsa i samband med stillasittande arbete.

De vanligast förekommande bristerna:

- Risker för belastningsbesvär hade inte undersökts tillräckligt för att identifiera vilka risker som fanns. Därmed saknades handlingsplaner för förebyggande åtgärder.
- Arbetstagarna hade inte fått tillräcklig kunskap för att kunna arbeta på ett riskfritt sätt.

5.1.3 EU-kampanj 2022 – säkert arbete med personförflyttning

Av de arbetsställen vi inspekterade fick 30 procent krav på förbättringsåtgärder. Arbetsgivarna som fick krav på förbättringar hade inte undersökt och riskbedömt arbetet med personförflyttning tillräckligt. Arbetsgivarna hade inte eller genomfört förebyggande åtgärder eller sett till att arbetstagarna fick

kunskap om hur de skulle genomföra arbetet med personförflyttning på ett riskfritt sätt. Många arbetsgivare saknade rutiner för att regelbundet undersöka och riskbedöma arbete med personförflyttning.

De vanligast förekommande bristerna:

- Risker för belastningsbesvär hade inte undersökts tillräckligt för att identifiera vilka risker som fanns. Till exempel hade inte alla arbetsgivare någon uppfattning om arbetstagarnas totala belastning.
- Det saknades rutiner som beskrev hur undersökning och riskbedömning i samband med personförflyttning skulle gå till.
- Arbetstagarna hade inte fått tillräcklig kunskap för att kunna arbeta på ett riskfritt sätt.

5.2 SLIC-kampanj 2022

Av de arbetsställen vi inspekterade fick 89 procent krav på förbättringsåtgärder. Det var marginell skillnad på andelen inspektionsmeddelanden till de två branscherna, frisörer och barberare jämfört med livsmedelsframställning. Arbetsgivarna hade inte tillräckligt undersökt och bedömt risker för belastningsbesvär. Arbetsgivarnas rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete omfattade ofta inte att undersöka och bedöma risker för belastningsbesvär. De hade heller inte tillräckligt sett till att arbetstagarna fick kunskap om hur de skulle utföra arbetet på ett sätt som minskade risker för belastningsbesvär.

Inom frisörbranschen var det bara 28 procent som använde en riskbedömning som identifierade risker för belastningsbesvär. Motsvarande siffra inom livsmedelsframställning var 40 procent. Andelen mikroföretag som har färre än 10 arbetstagare var fler inom frisörbranschen än inom livsmedelsframställning, vilket kan ha påverkat resultatet.

De vanligast förekommande bristerna:

- Risker för belastningsbesvär hade inte undersökts tillräckligt för att identifiera vilka risker som fanns.
- De rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete som fanns omfattade inte bedömning av risker för belastningsbesvär.
- Arbetstagarna hade inte fått tillräcklig kunskap för att kunna arbeta på ett sätt som kunde minska riskerna för belastningsbesvär.

De riskbedömningar som genomfördes av arbetsgivare tillsammans med arbetstagare, skyddsombud eller båda visade sig hålla bättre kvalitet och på ett bättre sätt identifiera risker för belastningsbesvär.

Ytterligare en slutsats är att de arbetsställen som använt forskningsbaserade metoder har haft lättare att bedöma risker för belastningsbesvär korrekt och därmed kunnat vidta rätt åtgärder.

5.3 SAM i tidigare tillsyn

Av alla de arbetsställen vi inspekterade fick 58 procent krav på förbättringsåtgärder. Inom tillverkningsindustrin var andelen inspektionsmeddelanden 70 procent och inom handel 62 procent. Inom bemanning var andelen inspektionsmeddelanden 44 procent. Arbetsgivarnas rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete var ofta bristfälliga.

De vanligast förekommande bristerna:

- Rutinerna för systematiskt arbetsmiljöarbete hade brister.
- Arbetstagarna hade inte fått tillräcklig kunskap för att kunna arbeta på ett säkert sätt.
- Det fanns brister i undersökningar och riskbedömningar.

Inspektörerna uppskattade efter sina inspektioner att 70 procent av arbetsgivarna har fortsatt att utveckla sitt SAM efter vår tidigare inspektion för cirka fem år sedan. Inspektörernas sammanlagda skattning är att rutiner för systematiskt arbetsmiljöarbete tillämpas hos mer än 80 procent av arbetsgivarna som inspekterades. Av de inspekterade arbetsgivarna har nu 70 procent tillräcklig kompetens om systematiskt arbetsmiljöarbete.

5.4 Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer

Av de arbetsställen vi inspekterade fick 90 procent krav på förbättringsåtgärder. Många arbetsgivare hade brister i sina årliga uppföljningar av sitt systematiska arbetsmiljöarbete. Det handlade både om att genomföra den årliga uppföljningen och/eller i rutinerna för densamma. Vissa arbetsgivare hade inte tydliggjort ansvarsfördelningen kring hantering av resultatet av den årliga uppföljningen.

De vanligast förekommande bristerna:

- Organisationerna hade inte genomfört årlig uppföljning av det systematiska arbetsmiljöarbetet.
- Rutinerna för det systematiska arbetsmiljöarbetet hade brister i hur den årliga uppföljningen skulle genomföras.

Fram till den 28 februari 2023 har 12 procent av alla kommuner som fått ett inspektionsmeddelande fått ett föreläggande som innebär att de inte åtgärdat bristerna i tid. Motsvarande siffra för regioner är 5 procent.

Av 290 kommuner är det två som inte fått politikerinformation medan alla 21 regioner har fått politikerinformation. Politiker deltog vid de flesta

informationstillfällena. Totalt genomfördes fler informationstillfällen än planerat.

Det är fyra kommuner av totalt 290 som inte har inspekterats. Alla 21 regioner har inspekterats. Politiker deltog vid de flesta av inspektionerna på högnivå.

6 Diskussion och slutsatser

6.1 Friska arbetsplatser belastar rätt – en treårig EU-kampanj

Den treåriga kampanjen har fokuserat på olika riskområden genom att ha olika teman för olika år. Det har påverkat urvalet av branscher. De verksamheter, branscher och yrkesgrupper som vi inspekterat har framför allt varit sådana som vi erfarenhetsmässigt och baserat på arbetsskadestatistiken vet har risker för belastningsbesvär. Inspektioner har varit riktade mot att förebygga risker för belastningsbesvär i olika typer av verksamheter, såväl kvinno- som mansdominerade. Risker för belastningsbesvär i arbetet finns i de flesta branscher och uppstår på en mängd olika sätt. Risker kan uppstå både av allt för tungt arbete och av för lite aktivitet eller rörelse under arbetsdagen. Det kan också vara den totala belastningen som blir för stor även om inte varje delmoment i sig är belastande. När det gällde kampanjen om personförflyttning 2022 kunde vi exempelvis se att arbetsgivare riskbedömt på brukarnivå men inte på enhetsnivå, vilket inte ger en helhetsbild av den totala belastningen. Det är viktigt att ha balans och variation i arbetet för att minska riskerna för belastningsbesvär.

I EU-kampanjerna (alla tre) ställde vi krav i lägre nivå än normalt. Det beror till stor del på att EU-kampanjer har en smal inriktning och pågår under en begränsad tid vilket har försvårat ombokningar av inspektioner. I kampanjerna ingick enbart fyra stycken förvalda krav. Enligt instruktionerna skulle inga andra krav än dessa fyra ställas. En annan förklaring till det låga kravställandet är att vissa inspekterade arbetsställen under det tredje året i kampanjen inte arbetade med personförflyttningar. Orsaken till att vi ändå inspekterade dessa arbetsställen var att vi inte i förväg vet vilken typ av arbete som förekommer på varje specifikt arbetsställe.

I samtliga delar av den treåriga kampanjen var det vanligaste kravet att genomföra undersökningar och att riskbedöma arbetet. Arbetsgivare hade inte alltid undersökt arbetstagares totala belastning under en dag. Det blev särskilt tydligt under EU-kampanjen 2022, som handlade om säkert arbete med personförflyttning. Att genomföra förebyggande åtgärder innan man har gjort en undersökning och riskbedömning av hela arbetet kan leda till att arbetsgivare genomför åtgärder som inte är optimala.

Det näst vanligaste kravet handlar om arbetstagarnas kunskap om hur man ska arbeta på ett sätt som inte leder till ohälsa eller olycksfall. Det innebär många olika saker, som att veta att man inte ska utföra ett moment själv utan kalla på hjälp, att känna till hur arbetsutrustning ska användas eller hur man ska lägga upp dagen om man har ett stillasittande jobb. Vid arbete med personförflyttningar behövs också kunskap om till exempel dagsform hos de personer man ska hjälpa. Det är viktigt att arbetsgivare säkerställer att arbetstagarna får den kunskap de behöver för att genomföra de aktuella arbetsmomenten på ett säkert sätt.

Förutom att ha rutiner för att göra riskbedömningar och att utbilda nya och tidigare medarbetare behöver ansvariga chefer eller berörda personer ha tid för att genomföra uppgifterna i arbetsmiljöarbetet. En erfarenhet är att det är svårt att få till det förebyggande arbetet i organisationer där det är stor personalomsättning på chefer och medarbetare.

Vår tillsyn har lett till att fler arbetsgivare genomför undersökningar och riskbedömningar samt ser till att arbetstagarna får den viktiga kunskapen för att förebygga belastningsrelaterad ohälsa. En nyckelfaktor är att arbetsgivaren har kunskap om de aktuella arbetsuppgifterna som kan leda till belastningsbesvär eftersom riskbilden skiljer mycket från arbetsplats till arbetsplats. Ibland är det för stor belastning och ibland för liten belastning. Båda dessa kan leda till risk för belastningsbesvär och det behöver arbetsgivaren vara uppmärksam på.

Inspektörerna upplevde att arbetsgivarna var positivt inställda till inspektionerna och flera arbetsgivare uppgav att de fått en tankeställare inför det fortsatta arbetsmiljöarbetet.

6.2 SLIC-kampanj

Det vanligaste kravet i SLIC-kampanjen var att arbetsgivaren skulle undersöka och bedöma risker för belastningsbesvär. Arbetsgivarna var ofta medvetna om att det fanns risker för belastningsbesvär och genomförde därför åtgärder, men ibland utan att först ha genomfört en riskbedömning. Att inte först göra en riskbedömning kan leda till felaktiga åtgärder.

Inspektörerna fyllde i en enkät efter varje inspektion. Resultat från enkäten visar på att de riskbedömningar som genomfördes tillsammans med arbetstagare, skyddsombud eller båda visade sig hålla bättre kvalitet. När riskbedömningarna genomfördes tillsammans med skyddsombud eller arbetstagare identifierade man på ett bättre sätt riskerna för belastningsbesvär. Det pekar på vikten av att samverka med arbetstagare och skyddsombud i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Samverkan med arbetstagare ger arbetsgivare en väldigt viktig pusselbit som gör bilden mer komplett.

Resultat från enkäten visar även på att de arbetsställen som använt forskningsbaserade metoder har haft lättare att bedöma risker för belastningsbesvär korrekt och därmed kunnat vidta rätt åtgärder. Exempel på forskningsbaserade metoder är KIM⁴ och HARM⁵. De fokuserar på olika typer av belastning. Att använda forskningsbaserade metoder är inget som vi kan ställa krav på, men det är bra för arbetsgivare att känna till hur det förhåller sig.

Inspektörerna ser en tendens till tekniska förbättringar inom frisörbranschen som påverkar risken för belastningsbesvär i positiv riktning. Det kan handla om höj- och sänkbara stolar och tvättställ samt lättviktsfönar. Inspektörerna har också tyvärr konstaterat att frisörer ibland arbetar för intensivt och därmed inte får tillräcklig återhämtning.

När det gäller livsmedelsframställning har vissa tunga arbetsmoment arbetats bort, men det finns fortfarande många repetitiva moment kvar i arbetet. Vid en uppföljning av en arbetsgivare såg inspektören ett positivt exempel där en arbetsgivare utöver de krav vi ställt genomfört riskbedömning och upprättat handlingsplan för hela produktionskedjan.

Vår tillsyn har lett till att fler arbetsgivare nu genomför undersökningar och riskbedömningar för att förebygga belastningsrelaterad ohälsa. Arbetsgivarna har också tagit med det belastningsergonomiska området i sina rutiner för det systematiska arbetsmiljöarbetet, så att riskbedömningarna inte blir en engångshändelse.

Vid våra inspektioner har det framkommit att elever ibland gör arbetsplatsförlagd praktik på arbetsställen. Unga löper större risk att skadas eftersom de ännu inte har hunnit få arbetslivserfarenhet. Det är därför viktigt att arbetsgivare som tar emot elever säkerställer att eleverna rustas med ergonomikunskaper. Inspektörerna beskriver att det ofta glöms bort vid praktik. Eleverna behöver få kunskap om hur arbetsuppgifterna ska utföras på ett korrekt sätt för att inte riskera att få belastningsskador i framtiden.

Inspektörernas erfarenheter är att arbetsgivarna visat på stort engagemang och till största delen varit positiva till inspektionsaktiviteten. Det har varit uppskattat att få information om forskningsbaserade riskbedömningsverktyg.

6.3 SAM i tidigare tillsyn

I aktiviteten inspekterade Arbetsmiljöverket samma arbetsplatser som vi inspekterade för cirka fem år sedan. Vi har tagit del av ärenden från den

⁴ Key Indicator Method

⁵ Hand Arm RiskbedömningsMetod

tidigare aktiviteten för att se vilka krav som har ställts, för att sedan jämföra med hur arbetsgivarens systematiska arbetsmiljöarbete fungerade vid den här nya aktiviteten. Även om det inte går att jämföra de olika tillsynsaktiviteterna då och nu rakt av kan vi konstatera att tillsyn gör skillnad.

Det har inte varit möjligt att på ett vetenskapligt sätt jämföra tillsynen för fem år sedan med den vi gjort nu. Vi har använt oss av inspektörernas bedömning av läget hos arbetsgivaren just nu. I denna aktivitet gjorde inspektörerna en bedömning efter varje inspektion av hur stor del av det systematiska arbetsmiljöarbetet som var integrerat i arbetsställets olika processer. Vi kan konstatera att ungefär hälften av arbetsgivarna vi inspekterade till stor del har integrerat systematiskt arbetsmiljöarbete i sin verksamhet.

I aktiviteten ställde vi i krav vid 58 procent av inspektionerna. Det var stor skillnad mellan andelen krav i de branscher som ingick i aktiviteten. Inom tillverkningsindustri ledde 70 procent av inspektionerna till krav i jämförelse med bemanningsbranschen där motsvarande siffra låg på 44 procent. Detta beror troligen på att vi i den tidigare genomförda tillsynen inom *tillverkningsindustri och partihandel* ställde fler sakkra med stöd av andra föreskrifter än SAM-föreskriften. I aktiviteten *Bemanningsbranschen* var det tvärt om där det i huvudsak ställdes krav gentemot SAM-föreskriften.

Vi ser positivt på att inga ärenden ledde till förelägganden med viten utan kraven åtgärdades inom åtgärdstiden.

Det är svårt att veta vilken effekt vår tidigare tillsyn har haft på arbetsgivarens utveckling av det systematiska arbetsmiljöarbetet. Vi kan konstatera att vi ställt färre krav på bemanningsbranschen som vi inspekterat med SAM-fokus tidigare jämfört med tillverkningsindustrin. Det är glädjande att se att arbetsgivarna inte backat i sitt arbetsmiljöarbete utan istället fortsatt att ta viktiga steg för att ingen ska skadas eller drabbas av ohälsa på arbetet. Sex av tio arbetsgivare uppger att de hade en positiv syn på den tidigare genomförda tillsynen. Det kan ha bidragit till den fortsatta utvecklingen av arbetsmiljöarbetet.

Vid inspektionerna har det framkommit att när nyckelpersoner kopplade till arbetsmiljöarbetet hos arbetsgivare avslutar sin anställning stannar det systematiska arbetsmiljöarbetet ofta upp. Det är viktigt att arbetsgivare säkerställer att arbetsmiljöarbetet också omhändertas vid övergångar.

Ett positivt exempel från tillsynen är en arbetsgivare inom tillverkningsindustrin som löpande arbetar med sina handlingsplaner i

vardagen. Arbetsgivaren hade också integrerat den årliga uppföljningen i sin verksamhet.

6.4 Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer

Att ha en väl fungerande uppföljning av hur systemet för arbetsmiljöarbetet fungerar är särskilt viktigt för organisationer som kommuner och regioner som styrs av politiker. Det är dessa personer som ska se till att arbetsmiljölagen efterföljs i verksamheterna. Det är politikerna i fullmäktige som ger de yttersta förutsättningarna för arbetsmiljöarbetet i kommuner och regioner. Det är viktigt att organisationerna säkerställer att det systematiska arbetsmiljöarbetet inte stannar av eller försvinner vid byte av politiker i fullmäktige och/eller i nämnder. Genom att skapa tydliga rutiner och introduktionsplaner för nya politiker kan man förebygga risken att arbetsmiljöarbetet stannar av.

I aktiviteten genomfördes en särskild informationsinsats gentemot politiker för att medvetandegöra om deras ansvar i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Generellt har deltagandet och intresset hos politiker på informationsinsatsen varit stort enligt inspektörerna. Det är inte utrett om informationsinsatsen ökat kunskapsnivån hos politikerna. Arbetsmiljöverket har anordnat fler informationstillfällen för vissa kommuner och regioner för att göra det möjligt för fler att delta. Inga nya politikerinformationer är inplanerade.

Efter politikerinformationen har vi inspekterat kommuner och regioner genom att först genomföra ett förmöte på högnivå. Med högnivå menar vi den beslutande nivån både inom politiken och på tjänstemannanivå. Efter förmötet har vi genomfört stickprovsinspektioner på enheterna och därefter återkopplat om bristerna till högnivå. Detta för att visa på bristerna i systemet. Deltagande och intresse från politiker har generellt varit högt på inspektionerna. Vid några tillfällen har inga politiker deltagit av olika anledningar. De kommuner som inte är inspekterade kommer att inspekteras under 2023.

Denna aktivitet har varit tidskrävande då den pågått under flera år och varit bemannad av två inspektörer vid varje inspektion. Vi har lagt upp tillsynsaktiviteten på det sättet eftersom organisationerna är stora och deras verksamhet komplex. Organisationerna har också erhållit ett flertal stickprovsinspektioner. Majoriteten av projektets totala antal dagar har använts i denna tillsynsaktivitet.

För att handla om organisationer med egen intern kunskap om systematiskt arbetsmiljöarbete var det förvånande att nivån för kravställande blev så pass hög. Det vanligaste kravet på kommuner har varit att kommunerna saknat rutiner. Detta kan bero på att kommunerna inte genomfört alla steg i den årliga uppföljningen då man saknar rutiner för genomförandet. Det vanligaste kravet

på regioner har varit att de inte genomfört den årliga uppföljningen. Detta kan delvis bero på att regionerna vid inspektionstillfället hade ett årshjul som inte gick i takt med tillsynen.

Vi har också uppmärksammat att nyckelpersoner i både kommuner och regioner saknar ibland beslutsmandat för förbättringsåtgärder. Syftet med att tydliggöra hur resultatet av den årliga uppföljningen ska hanteras är att den som har mandat ska kunna fatta beslut om vilka förbättringar som behöver genomföras av det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Andelen ärenden som lett till förelägganden är relativt hög. Det är förvånande med tanke på att de inspekterade organisationerna har kunskap inom sin organisation om kraven i AFS 2001:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete. Vi har dessutom informerat politikerna om kraven i SAM-föreskriften. Varför organisationerna valt att inte åtgärda bristerna inom åtgärdstiden kan delvis bero på organisationernas komplexitet och storlek.

Under projekttiden har pandemin Covid-19, påverkat denna aktivitet mest då de inspekterade organisationerna behövde prioritera sina huvuduppdrag men också på grund av att vi behövde ställa om till distansinspektioner. En positiv effekt som deltagarna lyft fram under inspektionerna är att fler haft möjlighet att delta digitalt och det har varit enklare att hitta datum för inspektionerna.

Det har framkommit från inspektörerna att kommuner och regioner generellt har HR-avdelningar med goda kunskaper inom årliga uppföljningen av systematiska arbetsmiljöarbetet. Deras kompetens har dock inte omhändertagits i organisationerna av olika anledningar.

Vidare har det framkommit att de flesta organisationer har goda exempel på välfungerande systematiskt arbetsmiljöarbete inom sin egen organisation. Att ta tillvara på erfarenheterna från enheter som har ett fungerande arbetsmiljöarbete kan bidra till att utveckla hela organisationens arbetsmiljöarbete, genom att lära internt av varandra.

Inspektörerna har ibland upplevt att organisationerna fokuserat mer på att följa budgeten och annan lagstiftning som styr organisationernas verksamhet. Även Arbetsmiljölagen behöver följas precis som annan lagstiftning. Chefer bekräftar bilden att de oftare följs upp budgetmässigt än arbetsmiljömässigt. Personalomsättningen är fortsatt hög inom dessa organisationer. För att lyckas behålla och locka nya medarbetare är arbetsmiljön en viktig faktor. Därför är det viktigt att i den årliga uppföljningen se om det finns något område, någon risk eller någon verksamhet som inte har fångats upp. Om det finns risker i arbetsmiljön som av någon anledning inte har fångats upp och åtgärdats finns

det anledning att fundera på vad i systemet som inte har fungerat. Målet är att alla arbetsmiljöfrågor ska hanteras.

De inspekterade organisationerna har en hög omsättning av chefer, vilket påverkar kontinuiteten i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Det har framkommit på inspektionerna att nya chefer inte fått en introduktion av systematiska arbetsmiljöarbetet i organisationen. De känner heller inte till exempelvis tidigare framtagna handlingsplaner på enhetsnivå. Det är viktigt att kommuner och regioner vid övergångar har rutiner som säkerställer att arbetsmiljöarbetet i den dagliga verksamhetens omhändertas så att arbetet inte riskerar att avstanna. Det är särskilt viktigt på enheter som överlag har en hög personalomsättning eftersom det kan påverka systematiken i den dagliga verksamheten.

Vidare har det framkommit att arbetsmiljökunskaperna för den som har arbetsmiljöuppgiften ute i organisationen behöver stärkas inom kommuner och regioner. Många kommuner och regioner anordnar utbildningar för chefer regelbundet men den höga omsättningen av chefer går inte alltid i takt med framtagna årsplaner.

Ett positivt exempel från en genomförd kommuntillsyn är att politikerna varit väldigt kunniga och intresserade av resultatet från inspektionerna. I den kommunen har även cheferna uttryckt att det finns ett intresse att följa upp verksamheternas arbetsmiljö. Kommunen har valt att i samverkan göra förändringar i linjens alla steg så att arbetsmiljöarbetet flödar både upp och ner men även sidledes för att dra lärdomar i hela organisationen utöver de kraven vi ställt. Kommunen har självmant var tredje månad hört av sig för att redovisa hur arbetet fortgått.

Försäkringskassans stöd kring urvalet av arbetsplatser utifrån sjuktal var inte möjlig att ta fram i den omfattningen vi trodde. De inspekterade organisationerna uppgav ibland att Försäkringskassans medverkan och roll var otydlig. Ett lärande är att framtida tillsynsaktiviteter som samordnas inom ramen för myndighetssamverkan behöver göras tydlig. Detta är viktigt så att arbetsgivarna vi inspekterar ska förstå myndigheternas olika roller och uppdrag.

En god arbetsmiljö är en jämställdhetsfråga. Antalet arbetstagare som berörts i den här tillsynen är drygt 1,3 miljoner medarbetare, vilket är en fjärdedel av alla sysselsatta i Sverige. Det är framför allt kvinnor som arbetar inom kommuner och regioner, vilket leder till att det bristande systematiska arbetsmiljöarbetet får konsekvenser för kvinnors arbetsmiljö inom kommuner och regioner. Om dessa stora organisationer inte har ett heltäckande systematiskt

arbetsmiljöarbete finns det risk att många av dessa medarbetare blir sjuka eller skadas i arbetet.

Av Arbetsmiljöverkets Verksamhetsplan 2023 framgår att en fördjupad analys av aktiviteten kommer att genomföras. Målet är att utveckla arbetssätt så att såväl kvinnor och män ska orka, kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv inom välfärden.

7. Slutord

Alla har rätt till en bra arbetsmiljö. Vi har i uppdrag från regeringen och riksdagen att se till att lagar om arbetsmiljö följs. Det är arbetsgivarens skyldighet att säkerställa att arbetsuppgifterna kan utföras utan risk för ohälsa eller olycksfall. Alla arbetsgivare ska arbeta med ett systematiskt arbetsmiljöarbete.

Arbetsmiljöverket har inom projektets ramar under 2019–2022 genomfört omfattande inspektionsinsatser i utsatta branscher. Detta projekt har omfattat många olika typer av företag, organisationer och arbetsställen. Syftet med projektet var att bidra till regeringens två senaste arbetsmiljöstrategier. För att uppnå ett hållbart arbetsliv är det nödvändigt med insatser för att förebygga den arbetsrelaterade ohälsan och minska risken för att arbetstagare skadas eller drabbas av ohälsa.

Arbetsmiljöverket ser positiva effekter av tillsynen, då de flesta arbetsgivare i tid rättar till bristerna och uppfyller kraven som vi har ställt. I de fall när arbetsgivarna inte har åtgärdat bristerna i tid har vi skickat förelägganden med vite. Vi upplever att våra inspektioner har varit meningsfulla för arbetsgivarna och att kunskaperna kring arbetsmiljöarbete och verksamhetens aktuella risker har ökat hos de vi har inspekterat. Genom informationsinsatserna har vi även spridit kunskap och förståelse till politiker om deras ansvar i arbetsmiljöarbetet. Det har vi gjort för att de självmant och utan hot om sanktioner ska följa upp arbetsmiljöarbetet och kontinuerligt arbeta med förbättringar.

Vidare bedömer vi att vi nått fler arbetsgivare än de vi har inspekterat i aktiviteterna genom våra arbetsgivarbrev. Syftet med arbetsgivarbrevet har varit att öka arbetsgivarnas kunskap om arbetsmiljöarbete.

Att systematiskt arbeta med att undersöka, riskbedöma, genomföra åtgärder och därefter följa upp om det var tillräckligt ska vara en naturlig del i den dagliga verksamheten för alla arbetsgivare. Ett gott arbetsmiljöarbete handlar både om att begränsa riskerna och att utveckla de positiva faktorerna. Det är viktigt att arbetsgivare också tar hänsyn till att det inom verksamheten kan

finnas olika typer av risker för män respektive kvinnor. Med detta systematiska arbetssätt ökar möjligheterna för arbetsgivare att skapa en god arbetsmiljö. Arbetet omfattar alla aspekter av arbetsmiljön.

Företagshälsovården och annan experthjälp kan bidra i arbetet med att skapa friskare arbetsplatser. Externa parter kan användas i det förebyggande arbetsmiljöarbetet i en större utsträckning.

Det är nu viktigt att arbetsgivare, politiker, parter inom näringslivet och branschorganisationerna fortsätter att arbeta med att utveckla sitt förebyggande systematiska arbetsmiljöarbete så att ingen blir sjuk, skadas eller dör av jobbet.

Välkommen att kontakta

Projektägare: Nadja Lukin

Bilagor

Bilaga 1 - Tillsynsaktivitet Friska arbetsplatser belasta rätt – lyfta ting 2020

Bilaga 2 - Tillsynsaktivitet Friska arbetsplatser belasta rätt – stilla sittande arbete 2021

Bilaga 3 - Tillsynsaktivitet Friska arbetsplatser belasta rätt – arbete med personförflyttning 2022

Bilaga 4 - Tillsynsaktivitet SLIC-kampanj 2022

Bilaga 5 - Tillsynsaktivitet SAM i tidigare tillsyn 2022

Bilaga 6 - Tillsynsaktivitet Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer

Bilaga 7 - Nationell rapport i SLIC-kampanj 2022

Övrig information

En övergripande rapport på EU-nivå i SLIC-kampanj 2022 är under arbete och kommer att färdigställas under 2023.

Enheten för region nord
Annika Schmidt, 010-730 91 41

Bilaga 1

Tillsynsaktivitet: Friska arbetsplatser belastar rätt – att lyfta ting 2020

Arbetsmiljöverket har 2020 och 2021 genomfört 1 956 förrättningar, varav 1 386 var inspektioner med inriktning mot att belasta rätt när man lyfter ting. Totalt skickade vi 642 inspektionsmeddelanden innehållande 1 060 brister, vilket motsvarar 46 procent av inspektionerna. Vid 138 tillfällen var det inte möjligt att genomföra inspektionen.

Tabell 1. Antal förrättningar, inspektionsmeddelande (IM), underrättelser och förelägganden fördelat per bransch.

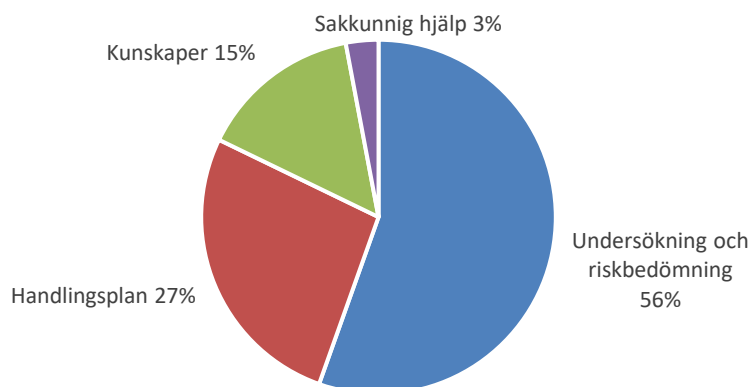
Bransch	Inspektioner / Annan förrättning (distans)	Uppföljningar	Besök ej möjligt	Totalt antal förrättningar; inspektioner, uppföljning, besök ej möjligt	Handlingar fram till den sista februari 2021	
					Antal inspektionsmeddelanden	Andel inspektionsmeddelanden
Fiskeriverksamhet	24	7	1	32	5	21 %
Tillverkning	295	83	19	397	125	42 %
Glasmästeri	87	38	12	137	37	43 %
Handel: reparation av motorfordon	67	25	7	99	32	48 %
Handel: Blommor och växter, textil, smådjur, second hand	286	104	41	431	161	56 %
Flyttjänster	61	20	5	86	37	61 %
Restaurang och cateringverksamhet	102	31	12	145	50	49 %
Veterinärverksamhet	124	32	10	166	57	46 %
Fastighetsrelaterade stödtjänster, skötsel grönytor	117	37	11	165	53	45 %
Begravningsverksamhet	223	55	20	298	85	38 %
TOTALT	1386	432	138	1956	642	46 %

- 1) Av 642 inspektionsmeddelanden var det 99 procent av alla arbetsställen som vidtog tillräckliga åtgärder efter inspektionen. Det tyder på att vår tillsyn gör nytta och att arbetsgivaren åtgärdar de brister i arbetsmiljön som vi observerar.
- 2) Ett fåtal brister och krav har gått vidare till föreläggande.
- 3) Inga brister och krav i den här aktiviteten är kopplade till sanktionsavgifter.

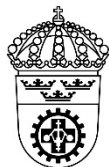
Vi har genomfört uppföljningsinspektioner vid 432 tillfällen, för att säkerställa och kontrollera efterlevnad eller vidtagna åtgärder efter ställda krav.

Figur 1. EU-kampanj 2020, fördelning av antal brister.

Totalt 1060 stycken brister med stöd av systematiskt arbetsmiljöarbete AFS 2001:1 samt belastningsergonomi AFS 2012:2.

Uppgifterna i tabeller och diagram är framtagna i oktober 2020 samt i november 2022.

Enheten för region nord
Annika Schmidt, 010-730 91 41

Bilaga 2

Tillsynsaktivitet: Friska arbetsplatser belastar rätt – stillasittande arbete 2021

Arbetsmiljöverket har 2021 och 2022 genomfört 1 929 förrättningar för att minska riskerna med stillasittande arbete. Av dessa förrättningar var 1 343 inspektioner och 481 uppföljningar. Totalt skickade vi 597 inspektionsmeddelanden, vilket motsvarar 44 procent av inspektionerna. Vid 105 tillfällen var det inte möjligt att genomföra inspektionen.

Tabell 1. EU-kampanj 2021

Antal förrättningar, inspektionsmeddelande (IM), underrättelser och förelägganden fördelat per bransch.

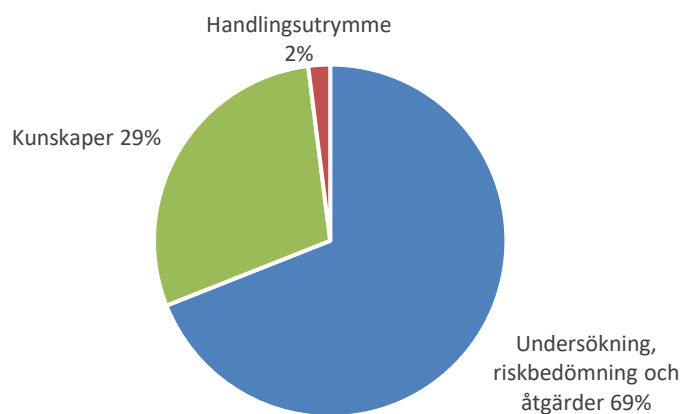
Bransch	Inspektioner/ Annan förrättning (distans)	Uppföljningar	Besök ej möjligt	Totalt antal förrättningar; inspektioner, uppföljning, besök ej möjligt	Handlingar fram till den sista februari 2022	
					Antal inspektions- meddelanden	Andel inspektions- meddelanden
Rekrytering, Bemanning, Callcenter	67	31	7	105	35	52 %
IT och Datortjänster	267	112	20	399	140	52 %
Redovisning, Revision och Arkitektverksamhet	453	161	32	646	206	45 %
Taxiverksamhet och Vägtransport	167	54	19	240	66	40 %
Finans- och försäkringsverksamhet	188	62	11	261	73	39 %
Trafikskoleverksamhet	113	44	11	168	47	42 %
Tandläkarverksamhet och Tillverkning dentala instrument och tandprotes	88	17	5	110	30	34 %
Totalt	1343	481	105	1929	597	44 %

- 1) Av 597 inspektionsmeddelanden är det ett enstaka ärende som lett till ett föreläggande med vite.
- 2) Inga brister och krav i den här aktiviteten är kopplade till sanktionsavgifter.

Uppföljningsinspektioner har utifrån inspektörens individuella bedömning genomförts vid 481 tillfällen för att säkerställa och kontrollera efterlevnad eller vidtagna åtgärder efter ställda krav.

Figur 1. EU-kampanj 2021, fördelning av brister.

Totalt 747 stycken brister med stöd av systematiskt arbetsmiljöarbete AFS 2001:1 och belastningsergonomi AFS 2012:2

Uppgifterna i tabeller och diagram är framtagna i oktober 2021 och i december 2022.

Enheten för region nord
Annika Schmidt, 010-730 91 41

Bilaga 3

Tillsynsaktivitet: Friska arbetsplatser belastar rätt – arbete med personförflyttning 2022

Arbetsmiljöverket har 2022 och 2023 genomfört 1 720 förrättningar varav 1 311 var inspektioner med inriktning mot risker vid arbete med personförflyttning. Totalt skickade vi 388 inspektionsmeddelanden bestående av 613 brister, vilket motsvarar 30 procent av inspektionerna. Vid 69 tillfällen var det inte möjligt att genomföra inspektionen.

EU-kampanj 2022

Tabell 1. Antal förrättningar, inspektionsmeddelande (IM), underrättelser och förelägganden fördelat per bransch.

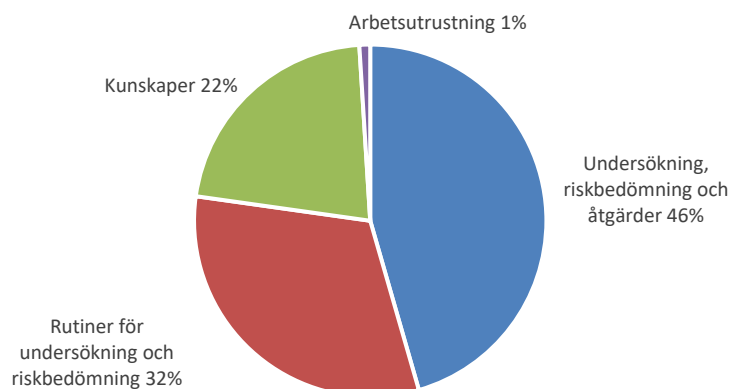
Bransch	Inspektioner/ Annan förrättning (distans)	Uppföljningar	Besök ej möjligt	Totalt antal förrättningar; inspektioner, uppföljning, besök ej möjligt	Handlingar fram till den sista februari 2023	
					Antal inspektions- meddelanden	Andel inspektions- meddelanden
Sluten vård	17	8	1	26	8	47 %
Mottagningar	206	47	11	264	59	29 %
Boende vård och omsorg	398	93	14	505	100	25 %
Boende social orsak	108	7	8	123	7	6 %
Öppna sociala insatser	545	170	34	749	196	36 %
Dagbarnvård	37	15	1	53	18	49 %
Totalt	1311	340	69	1720	388	30 %

- 1) Av 388 inspektionsmeddelanden är det inga ärenden som lett till ett föreläggande med vite. Det tyder på att vår tillsyn gör nytta och att arbetsgivaren åtgärdar de brister i arbetsmiljön som vi observerar.
- 2) Inga brister och krav i den här aktiviteten är kopplade till sanktionsavgifter.

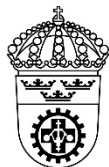
Uppföljningsinspektioner har utifrån inspektörens individuella bedömning genomförts vid 340 tillfällen för att säkerställa och kontrollera efterlevnad eller vidtagna åtgärder efter ställda krav.

Figur 1. EU-kampanj 2022, fördelning av brister.

Totalt 613 stycken brister med stöd av systematiskt arbetsmiljöarbete AFS 2001:1 och belastningsergonomi AFS 2012:2.

Uppgifterna i tabeller och diagram är framtagna mars 2023.

Enheten för region nord

Annika Schmidt, 010-730 91 41

Bilaga 4

Tillsynsaktivitet: SLIC-kampanj 2022

Arbetsmiljöverket har 2022 genomfört 369 förrättningar varav 204 var inspektioner med inriktning mot att genomföra riskbedömningar för att förebygga belastningsskador. Totalt skickade vi 181 inspektionsmeddelanden bestående av 407 krav, vilket motsvarar 89 procent av inspektionerna. Vid 12 tillfällen var det inte möjligt att genomföra inspektionen.

Tabell 1. Antal förrättningar, inspektionsmeddelande (IM), underrättelser och förelägganden fördelat per bransch.

Bransch	Inspektioner/ Annan förrättning (distans)	Uppföljningar	Besök ej möjligt	Totalt antal förrättningar; inspektioner, uppföljning, besök ej möjligt	Handlingar	
					Antal inspektions- meddelanden	Andel inspektions- meddelanden
Frisörer/barberare	88	66	8	162	80	91 %
Livsmedelstillverkning	116	87	4	207	101	87 %
Totalt	204	153	12	369	181	89 %

- 1) Av 181 inspektionsmeddelanden har enstaka ärenden lett till ett föreläggande med vite. Det tyder på att vår tillsyn gör nytta och att arbetsgivaren åtgärdar de brister i arbetsmiljön som vi observerar.
- 2) Inga brister och krav i den här aktiviteten är kopplade till sanktionsavgifter.
- 3) Uppföljningsinspektioner har utifrån inspektörens individuella bedömning genomförts vid 153 tillfällen. Syftet har varit att säkerställa och kontrollera efterlevnad eller vidtagna åtgärder efter ställda krav.

Andel hänvisningar per paragraf per branschgrupp och AFS

De vanligast förekommande kraven för de två branschgrupperna är kopplade till paragrafer i Arbetsmiljöverkets föreskrifter: (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) och (AFS 2012:2) belastningsergonomi. De kraven finns återgivna nedan.

Av alla hänvisningar var 65 procent riktade mot (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM), och knappt 20 procent mot (AFS 2012:2) belastningsergonomi. Resterande hänvisningar var riktade mot andra föreskrifter.

Tabell 2. Andel hänvisningar per paragraf per branschgrupp och AFS 2001:1.

Bransch	Kravområden 2001:1 om Systematiskt arbetsmiljöarbete								
	4§ Medverkan	5§ Rutiner	6§ Uppgifts- fördelning	7§ Kunskap om risker	8§ Undersöka och riskbedöma	9§ Utreda tillbud och olyckor	10§ Åtgärder handlingsplan	11§ Årlig uppföljning	12§ Extern resurs
Frisörer/barberare	6 %	8 %	5 %	8 %	30 %	7 %	25 %	5 %	7 %
Livsmedels- tillverkning	6 %	8 %	5 %	7 %	32 %	7 %	26 %	5 %	4 %

Tabell 3. Andel hänvisningar per paragraf per branschgrupp och AFS 2012:2.

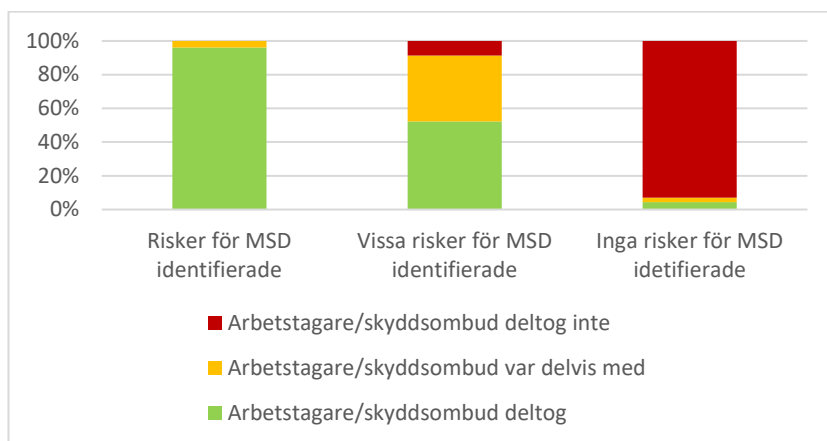
Bransch	Kravområden 2012:2 om Belastningsergonomi					
	4§ Belastningsergo- nomi - Undersökning, riskbedömning	4a§ Medicinska kontroller- handintensivt arbete	5§ Arbetsställningar och arbetsrörelser	6§ Manuell hantering	7§ Repetitivt arbete	9§ Kunskap
Frisörer/barberare	76 %	-	1 %	-	1 %	21 %
Livsmedels- tillverkning	52 %	2 %	6 %	6 %	3 %	31 %

Uppgifterna i tabeller och diagram är framtagna december 2022.

Arbetstagares och skyddsombuds medverkan vid riskbedömningen

Efter varje inspektion har inspektörerna fyllt i ett särskilt formulär för SLIC¹, där de angivit om arbetstagare, skyddsombud eller båda deltog på inspektionen, samt om de identifierat risker. En sammanställning visar att risker identifierades i större utsträckning om arbetstagare, skyddsombud eller båda var med vid riskbedömningen.

Diagram 3. Utsträckning av identifierade risker för belastningsbesvär (MSD) utifrån om arbetstagare, skyddsombud eller båda deltog vid inspektion.

Forskningsbaserade riskbedömningsmetoder

Av resultatet i formuläret som inspektörerna fyllt i kan vi dra ytterligare några slutsatser. Av de 23 arbetsgivare som fullt ut hade identifierat risker för belastningsbesvär hade 17 av dem använt forskningsbaserade riskbedömningsmetoder. Av dessa 23 arbetsgivare som identifierat risker, var 20 arbetsgivare från livsmedelsindustrin och 3 från frisör- och barberarbranschen. Forskningsbaserade metoder hade använts i båda branschgrupperna.

Av de 26 arbetsgivare som hade genomfört riskbedömning av belastningsbesvär utan att använda en forskningsbaserad metod hade ingen lyckats identifiera några risker för belastningsbesvär. Det var många arbetsgivare som inte alls hade genomfört någon riskbedömning av belastningsbesvär.

¹ Senior Labour Inspector Committee

Mikroföretag

14 procent av företagen som vi besökte i livsmedelsindustrin hade 10 arbetstagare eller färre, så kallade mikroföretag. Motsvarande siffra hos frisörer och barberare var 59 procent.

Vid besöken i livsmedelsindustrin använde de till 49 procent en riskbedömning som uppfyllde syftet att identifiera risker för belastningsbesvär. Hos frisörer och barberare använde de till 28 procent en riskbedömning som uppfyllde syftet att identifiera risker för belastningsbesvär.

Bransch	Antal förrättningar	Besökta arbetsställen	Besök arbetsställen 1-9 arbetstagare	Risker identifierades	Riskbedömning rätt för sitt syfte
Livsmedels- tillverkning	137	106	15	Ja: 20 Till viss del: 32 dvs 49 %	Ja 23 Till viss del: 29 dvs 49 %
Frisörer och barberare	105	79	47	Ja 3 Till viss del: 19 dvs 28 %	Ja 4 Till viss del: 18 dvs 28 %
Totalt	242	185	62	Ja 23 Till viss del: 51 dvs 40 %	Ja 27 Till viss del: 46 dvs 40 %

Enheten för region nord

Annika Schmidt, 010-730 91 41

Bilaga 5

Tillsynsaktivitet: SAM i tidigare tillsyn 2022

Arbetsmiljöverket har 2022 genomfört 404 förrättningar, varav 266 var inspektioner med inriktning mot systematiskt arbetsmiljöarbete. Totalt skickade vi 154 inspektionsmeddelanden bestående av 432 krav, vilket motsvarar 58 procent av inspektionerna. Vid 6 tillfällen var det inte möjligt att genomföra inspektionen.

Tabell 1. Antal förrättningar, inspektionsmeddelande (IM), underrättelser och förelägganden fördelat per bransch.

Bransch	Inspektioner/ Annan förrättning (distans)	Uppföljningar	Besök ej möjligt	Totalt antal förrättningar; inspektioner, uppföljning, besök ej möjligt	Handlingar fram till sista januari 2023	
					Antal inspektions- meddelanden	Andel inspektions- meddelanden
Tillverkning	43	23	0	66	30	70 %
Handel	142	78	2	222	88	62 %
Bemannings	81	31	4	116	36	44 %
Totalt	266	132	6	404	154	58 %

- 1) Av 154 inspektionsmeddelanden har inga lett till ett föreläggande med vite. Det tyder på att vår tillsyn gör nytta och att arbetsgivaren åtgärdar de brister i arbetsmiljön som vi observerar.
- 2) Inga brister och krav i den här aktiviteten är kopplade till sanktionsavgifter.

Uppföljningsinspektioner har utifrån inspektörens individuella bedömning genomförts vid 132 tillfällen för att säkerställa och kontrollera efterlevnad eller vidtagna åtgärder efter ställda krav.

Antal hänvisningar till paragrafer i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2001:1) om systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM) för de tre branschgrupperna var 965 stycken.

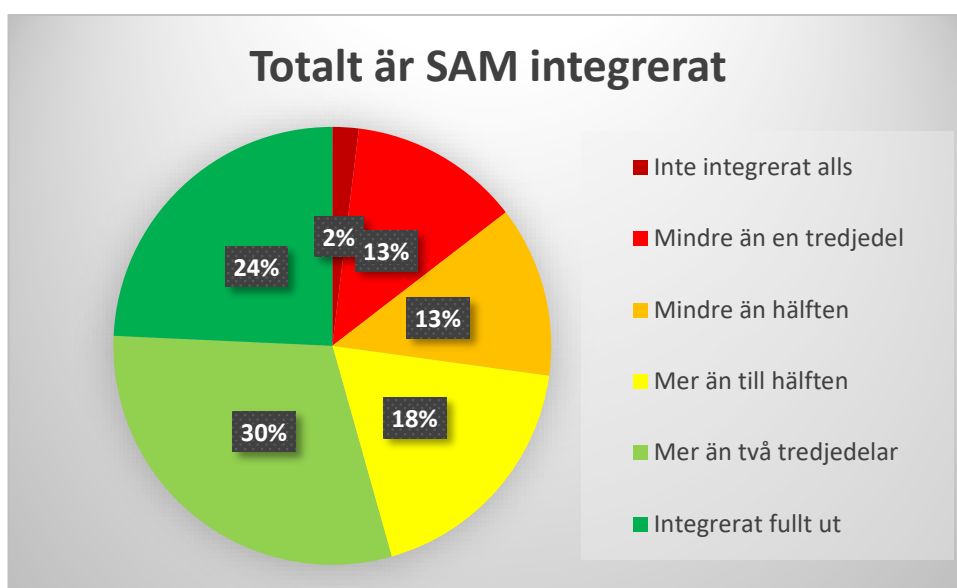
Tabell 2. Andel hänvisningar per paragraf per branschgrupp och AFS 2001:1

Bransch	Kravområden 2001:1 om Systematiskt arbetsmiljöarbete								
	5§ Rutiner	6§ Uppgifts- fördelning	7§ Kunskap om risker	8§ Undersöka och riskbedöma	9§ Utreda tillbud och olyckor	10§ Åtgärder handlings- plan	11§ Årlig uppföljning	12§ Extern resurs	2-4§§ Övrigt
Tillverkning	22%	10%	14%	14%	8%	12%	13%	3%	3%
Handel	23%	11%	18%	12%	10%	8%	10%	3%	3%
Bemannning	23%	14%	18%	17%	7%	7%	11%	2%	2%

Skattning av nivå för SAM

Efter varje inspektion gjorde inspektören en skattning av hur stor del av det systematiska arbetsmiljöarbetet som var integrerat i arbetsställets olika processer. Inspektörerna har skattat att över hälften av de företag som vi besökt har integrerat systematiskt arbetsmiljöarbete till mer än två tredjedelar i sin verksamhet.

Diagram 1. Total integrering av SAM i de tre branscherna.

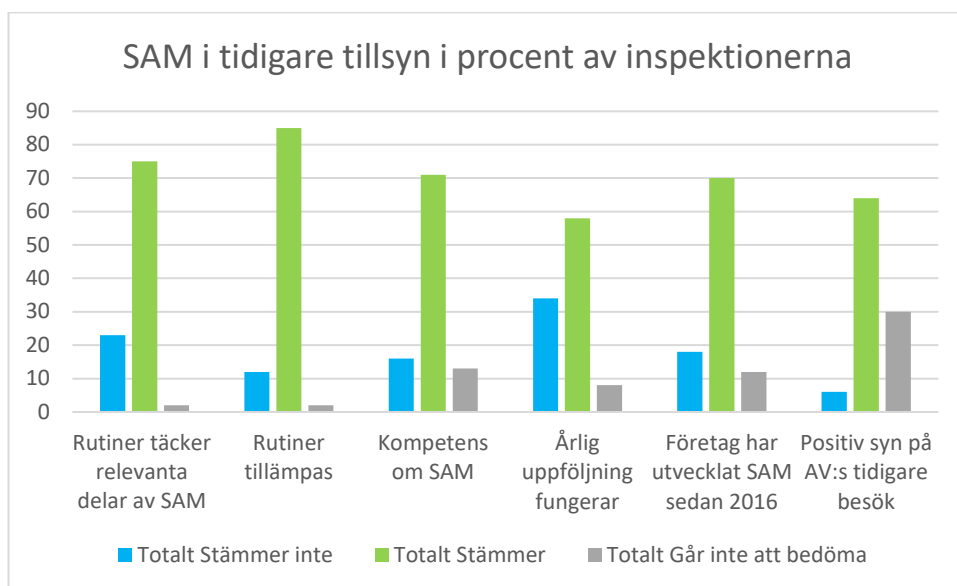

Skattning av frågor några frågor kring SAM

Efter varje inspektion gjorde inspektören även en skattning utifrån några olika frågeställningar kopplat till systematiskt arbetsmiljöarbete. Vid några inspektioner deltog nya personer på arbetsstället som inte kunde svara på frågor om den tidigare tillsynen

Diagram 2: SAM i tidigare tillsyn

Enheten för region nord

Annika Schmidt, 010-730 91 41

Bilaga 6

Tillsynsaktivitet: Systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer 2019-2022

Arbetsmiljöverket har under perioden 2019–2022 genomfört 3 419 förrättningar fördelat på 300 informationer, 2 199 inspektioner samt 523 uppföljningar i den här tillsynsaktiviteten om systematiskt arbetsmiljöarbete i politikerstyrda organisationer. Totalt skickade vi 275 inspektionsmeddelanden till de 307 organisationerna, vilket motsvarar 90 procent av de inspekterade organisationerna. Vi ställde sammanlagt 920 krav. Vid 14 tillfällen var det inte möjligt att genomföra inspektionen vid det planerade tillfället utan besöket fick flyttas fram.

Under pandemin hade vi en annan typ av registrering när distansinspektioner registrerades som annan förrättning. Det kan avse både inspektioner och uppföljningsbesök.

Av 275 inspektionsmeddelanden är det 11 procent av organisationerna som fått ett föreläggande med vite. Det tyder på att vår tillsyn gör nytta och att arbetsgivaren i de flesta fall åtgärdar de brister i arbetsmiljön som vi observerar. För mer än 1 av 10 har vi dock behövt driva ärendet vidare till föreläggande för att åtgärder ska bli gjorda.

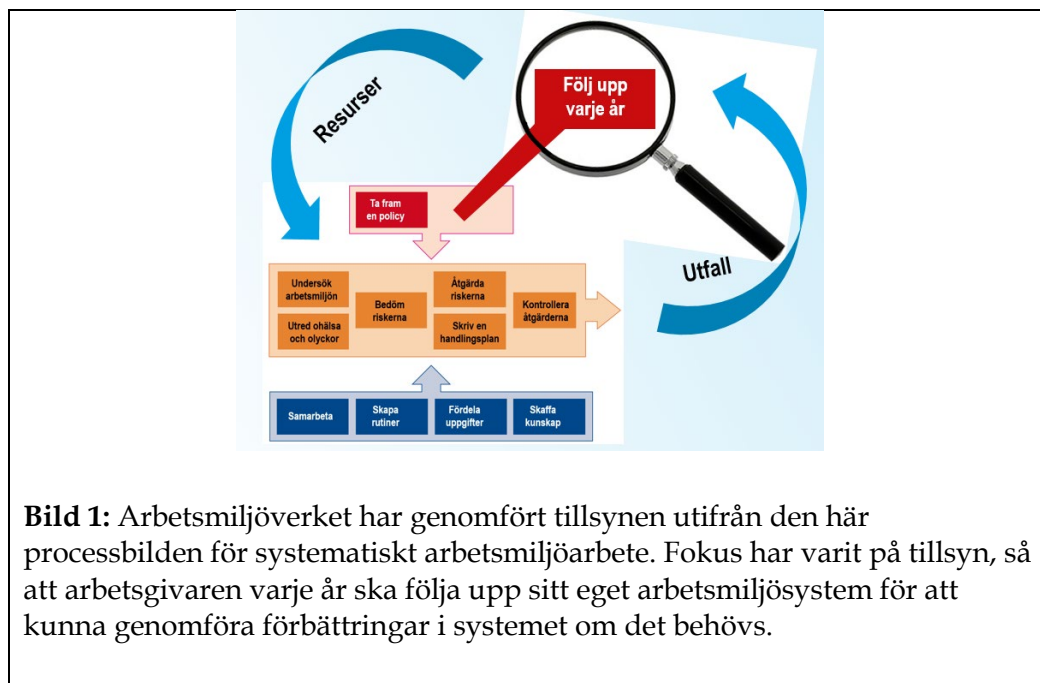
Några organisationer har blivit informerade vid två tillfällen. På grund av pandemin blev vissa informerade i samband med inspektionen, och dessa informationstillfällen har därmed inte registrerats som ett enskilt tillfälle. I ett par kommuner har det av olika anledningar inte registrerats något informationstillfälle alls.

På grund av sjukdom har det inte skett någon tillsyn i tre kommuner. Tillsyn kommer att genomföras under 2023.

Tabell 1. Antal förrättningar, organisationer, inspektionsmeddelande (IM), underrättelser och förelägganden fördelat per sektor.

Sektor	Informa- tioner	Inspektioner	Inspekterade organisationer	Uppföljningar	Besök ej möjligt	Annan förrättning (distans)	Totalt antal förrättningar	Handlingar fram till den sista februari 2023			
								Antal inspektions- meddelanden ¹	Andel inspektions- meddelanden	Antal under- rättelser	Antal Före- lägganden
Kommuner	326	1959	285	493	13	317	3108	257	90%	35	30
Regioner	23	251	21	36	1	0	311	19	90%	1	1
Totalt	349	2210	306	529	14	317	3419	276	90%	36	31

Totalt ställde vi 920 krav, varav 869 var krav till kommuner och 51 var krav till regioner. Det innebär att kommunerna fått nästan 3,5 krav per inspektionsmeddelande, och att regionerna fått nästan 3 krav per inspektionsmeddelande.

¹ Antal inspektionsmeddelanden innebär antal olika organisationer som har minst ett inspektionsmeddelande registrerat. Krav och hänvisningar redovisas på alla registrerade inspektionsmeddelanden.

Många krav hänvisar till flera olika paragrafer. Nedanstående föreskrifter har ingått som en del i tillsynsstödet.

Kommuner

Hänvisningarna fördelar sig till 76 procent på systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Närmare hälften (47 procent) av hänvisningarna till systematiskt arbetsmiljöarbete rör krav på brister i den årliga uppföljningen (11 §) och bristande rutiner för den årliga uppföljningen (5 §). Det stämmer väl med aktivitetens huvudsakliga fokus.

Under pandemin utökades instruktionen och styrningen till att även omfatta smittrisker vid stickprovsinspektionerna. Av hänvisningarna var det 8 procent som rörde risker med smitta och hade stöd i hänvisning till både (AFS 2018:4) om smitta samt allmänna skyldigheter i Arbetsmiljölagen (AML).

De övriga 16 procenten av hänvisningarna rör andra föreskrifter, till exempel

- organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4)
- belastningsergonomi (AFS 2012:2)
- arbetsanpassning och rehabilitering (AFS 1994:1)
- första hjälpen och krisstöd (AFS 1999:7)
- buller (AFS 2005:16)
- våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2)
- arbetsplatsens utformning (AFS 2009:2)

Regioner

Hänvisningarna fördelar sig till 91 procent på systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1). Drygt hälften (53 procent) av hänvisningarna till systematiskt arbetsmiljöarbete rör krav på brister i den årliga uppföljningen (11 §) och bristande rutiner för den årliga uppföljningen (5 §). Det stämmer väl med aktivitetens huvudsakliga fokus.

Under pandemin utökades instruktionen och styrningen till att även omfatta smittrisker vid stickprovsinspektionerna. Eftersom regionerna inspekterades senare fanns inga krav kopplade till smitta då.

De övriga 9 procenten av hänvisningarna rör andra föreskrifter, till exempel

- organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4)
- belastningsergonomi (AFS 2012:2)
- våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2)

- arbetsplatsens utformning (AFS 2009:2)

Tabell 2. Andel hänvisningar per paragraf i AFS 2001:1 om systematiskt arbetsmiljöarbete per sektor.

Sektor	5§ Rutiner	6§ Uppgifts- fördelning	7§ Kunskap om risker	8§ Undersöka och riskbedöma	9§ Utreda tillbud och olyckor	10§ Åtgärder handling splan	11§ Årlig uppföljning	2-4§§ 12§ Övrigt
Kommun	26 %	6 %	10 %	12 %	7 %	11 %	21 %	8 %
Region	24 %	7 %	6 %	13 %	3 %	13 %	29 %	4 %

Uppgifterna i tabeller och diagram är framtagna i mars 2023.